

B - som i Blodgrupp

Artikel 1

av Christina Feodoroff

Har du som uppfödare själv råkat ut för, eller har du hört om en kull som tynat bort inom några dagar efter födseln? Har ungarnas dödsorsak varit klar, eller har olika teorier blivit hängande i luften? Kanske har sorgen eller självförebåelserna gjort att du helst glömt hela tragedin. Om dödsorsaken aldrig blev helt utredd, kan en av många orsaker ha varit kattföräldrarnas blodgrupper. Redan på 80-talet kom rapporter från USA som berättade om Birmor, Britter, Perser m fl som visade ett inte fullt så vanlig blodgrupp.

I Finland har vi antagligen bland birmor stött på detta problem redan på 70-talet. Men då visste vi alldeles för lite och inte var det just bättre år 1990 då en kull med birma ungar delvis dog av en 'sällsynt blodsjukdom'. 1992 hände det igen och då fick uppfödaren utrett an hennes avelshona var av den 'mycket sällsynta' blodgruppen B. Honan blev snabbt kastrat så att hon inte skulle nedärva 'fel blodgrupp' till flera birmor. Men fullt så enkelt var det inte. Jag har själv redan under slutet av 80-talet läst om att katter oftast har blodgrupp A. Några raser bl. a. birman, har även en större procent katter av B blodgrupp. Därtill finns ännu blodgruppen AB, som faktiskt är sällsynt. Under 1993 fick finländska kattuppfödare läsa i vår tidning KISSA mycket om blodgrupper och kattungedödighet. Det var Dr.med.vet. Tirri Niini som med stort intresse börjat forska i de finska katternas blodgrupper. Nu var det också uppfödare som började reda ut sina avelskatters blodgrupper och framför allt började bekämpa fördomar gällande katter med 'fel' blodgrupp. Om din avelshona har blodgruppen A och paras med en hankatt som också är A, kommer du an få en välmående kull kattungar. Så även om samma hona paras med en hankatt som är av blodgrupp B. Men om din hankatt har blodgruppen B och paras med en A hane, blir det problem. Vad som då händer är, att honan normalt föder sin kull, men tyvärr genom sin modersmjölk 'förgiftar' sina små. Katter har i sitt blod antikroppar mot främmande blodgrupps faktorer. Även någon orsak har A katter mycket lite antikroppar mot blodgrupp B. eller så har de inte alls några. B katter däremot har till 95% mycket starka antikroppar mot blodgrupp A. Dessa antikroppar kan inte passera moderkakan till den ofödda ungen. Men när ungen väl är född, får den genom modersmjölken dessa antikroppar. Under kattungens 48 första timmar kan antikropparna upptas via tarmsystemet till ungens blodcirkulation. Antikropparna bryter ned kattungens röda blodkroppar, vilket oftast leder till kattungens död inom några dagar. Detta kallas neonatal isoerythrols. Första symtom är brunrött urin, gulaktiga slemhinnor trötthet och ovilja att dia. Men kattungen kan också dö plötsligt utan att ha haft några symtom alls. I de lindrigaste fallen kan kattungen få kallbrand i svansen och svanstippen torkar bort.

Mendel

Blodgrupperna nedärvs enligt Mendels lagar. Blodgruppen A består av AA eller Ab och B blodgruppen av bb. Om du parar din B (bb) hona med en A(AA) hane kommer alla ungarna att insjukna, eftersom ungarna då till 100% blir A(Ab) katter. Ungarna får då via modersmjölken antikroppar mot den blodfaktor de ärvt av sin far. Om hane är A(Ab) kommer ungarna att till 50% att insjukna då deras blodgrupper blir A(Ab) och 50% förblir friska med blodgruppen B(bb). Ungar som insjuknat kan mycket sällan räddas. Även om ungar som visat de första symtomen, genast åtskiljs från sin mamma och stödmatas, är ungarnas

tillfrisknande mycket osannolikt. Eventuellt kan leras liv förlängas med några dagar. Det enda säkra sättet att rädda en B honas kull där hanen är A, är att genast plocka undan ungarna. Då kan man alternativt ge ungarna till en A hona eller försöka handmata ungarna med mjölkersättning i ca 2 dygn. Därefter kan ungarna inte mera uppta sin kattmammans antikroppar via tarmsystemet dvs honan kan igen få sköta om sina egna ungar. Ett annat problem är vad man gör av med sin B hona under de 2 dygn hon inte får ge di till sina ungar. Personligen anser jag att man till det yttersta ska försöka undvika situationen där honans ungar tas bort och hon inte får sköta om några. Den bästa lösningen är att låna honan en eller två äldre ungar, som hon tryggt kan få pyssla om.

Uppgifter på 72 katter

Efter att uppfödarna i Finland har ratt läsa om blodgrupperna och dess samband med kattunge dödlighet vågade plötsligt en hel del erkänna, att just det där hade de påträffat i sin egen uppfödning. Detta hade alltså pågått i år bland olika raser, utan att vi uppfödare förstätt den enkla lösningen. Säkert vet ingen hur många avelshonor som blivit kastrater onödan. För att inte tala om alla ungar som dött och uppfödare som givit upp i tron att de inte lyckas vara bra uppfödare. År 1993 började alltså vi uppfödare att kartlägga blodgrupper på våra avelskatter. Själv har jag hand om ett blodgruppsregister för de finska birmorna. Vi har ju lite över 1100 birmakatter registrerade i Finland sedan 1970, då första katten flyttade hit från Sverige. Idag har jag fått in uppgifter på 72 katter varav över 15 % är B katter. Dessutom har vi några A(Ab) katter som vi fått fram genom att de givit B avkomma tillsammans med. annan A katt. Tyvärr får vi inte ännu utrett om A katten bär på blodgrupp B när blodgruppen fastställs. Så det har vi endast fått reda på genom avkomman. Det är ännu lite tidigt att ge ut några slutliga tal om hur vanligt det är med blodgrupp B bland de finska birmorna, eftersom jag känner till att det finns en del A och B katter som inte ännu är anmälda till vart frivilliga register. Men redan nu kan vi se an det fanns betydligt mer B birmor än någon trodde ännu för några år sedan.

Stor procent av B blodgrupp

Detta har påverkat birma uppfödarnas åsikter om B katter i avel stort. Från att ha varit av den åsikten att B honorna är olämpliga i avel pga att de nedärver 'fel' blodgrupp (om nu ungarna överlever), har vi idag fått inse att vi inte kan utesluta över 15% av vårt smala avelsmaterial. Konstigt nog var diskussionen över B hankatter aldrig så het, trots att B hanen hinner under sin livstid nedärva blodgruppen till betydligt fler ungar (som dessutom alltid överlever). En orsak var ju förstås det an B honan oftast blir genast fast för sin blodgrupp, medan hankatten kan i tysthet nedärva sin tills han får sin första B dotter som går i även eftersom det bland birmor förekommer en så stor procent av B blodgrupp kan det även godkännas att man i avel använder en B hane till B honan, fast då alla ungarna kommer an bli B katter. Detta rekommenderas inte när det gäller raser med liten procent B katter. Som uppfödare är det ju också lättare om man kan välja en B hane till sin B hona, får då slipper man ju alla problem. Har man flera avelshonor, som har olika blodgrupp kan man välja den hane som är lämpligast ur avelssynpunkt och sedan byta kullar. Detta har fungerat bra i praktiken och även uppfödare har bytt kullar för en tid B blodgrupp är alltså ingen sjukdom hos katten utan helt enkelt en av tre hittills kända blodgrupper.

Därför har vi tyckt att även dessa B birmor ska få deltaga i avelsarbetet, inte för att de är B katter utan för att de är vackra katter, som är värda att användas i avel. För om vi utesluter B katterna bör vi även utesluta A(Ab) katterna, eftersom även de nedärver till 25% B blodgrupp. Jag är själv ägare till en A(Ab) hona som jag ovetande av några blodgrupper parade med en A(Ab) hane tre gånger. De fick tillsammans 12 ungar, varav 5 idag har fått sin blodgrupp utredd. Resultatet var överraskande nog fyra B avkommor och en A.